

Kungar, sex och skandaler

Boken¹ diskuterar samband mellan skvaller och media i tre fall, tre medieskandaler, som berör svenska kungars utomäktenskapliga sexuella eskapader. Det första fallet gäller Oscar II:s relation till två skådespelerskor kring sekelskiftet 1900. Det andra fallet bygger på rykten om Gustaf V:s homosexualitet, speciellt den så kallade ”Hajby-affären”. Det tredje exemplet gäller den nuvarande kungen och utgår från den uppmärksamhet som väcktes av en bok om hans påstådda besök på olagliga nattklubbar samt samröre med prostituerade och med organiserad brottslighet.

Bokens huvudtes är att skvallret i media är en slags fortsättning på det muntliga skvallret i vardagen, eller som boken säger ”på gatan”, samtidigt som medieskvallret förstås utgör en källa till och en påfyllnad för gatuskvallret. De tre studerade medieskandalerna ses som samverkan mellan å ena sidan media och å andra sidan en skvallrande och läsande (och i dag hög grad även skrivande) allmänhet

Det handlar om kritik mot den kungliga överheten, som i sin tur försöker skydda sig mot skvallret. Skandalerna har därmed en politisk och demokratisk potential. Synen på kön och sexualitet i de olika historiska skeden då skandalerna utspelas är ett annat viktigt tema.

En central premiss är att, trots de dryga hundra år av medieutveckling som skiljer de olika fallen, denna cirkulation mellan media och gatuskvaller ser likadan ut i de olika fall som studeras. Författarna väljer att bortse från medias kraftigt förändrade utformning och betydelse i dagens digitaliserade medielandskap. Det är uppenbart

1 Mia-Marie Hammarlin & Lars-Eric Jönsson 2023: *Kungar, sex och skandaler: En studie av skvaller och journalistik*. Makadam förlag, 223 sidor. ISBN: 9789170613975.

att fallen är relevanta för det de vill studera och också att det är den del som gäller den nuvarande regenten som är intressantast och de tidigare exemplen är mer en slags uppvärmning.

Författarna är explicita med att de inte är ute efter att veta vad som "egentligen" hänt, utan de vill analysera hur skvallret gått. Denna konstruktivistiska utgångspunkt är den mest rimliga för studien. Det hade varit konsekvent med denna syn att betrakta materialet ur ett diskursanalytiskt perspektiv.

Studien är sparsam med teorier. Valet att fokusera på att främst återge materialet utan teoretisk anknytning kunde ha motiverats för läsaren. Den etablerade forskningen om medieskandaler avfärdas ganska lättvindigt. Diskussioner om medialisering respektive medieritualer hade fyllt en klar funktion. De centrala begreppen skvaller och rykten förblir vaga och verkar användas närmast synonymt.

Boken bjuder på bra analyser av journalistisk praktik, t ex av hur texter placeras i anslutning till varandra för att styra läsarnas tolkning, eller av antydningen som journalistiskt grepp, hur läsarna förväntas kunna läsa mellan raderna. En höjdpunkt är diskussionen om spänningen mellan de nuvarande svenska kungligheternas upphöjdhed och deras "vanlighet" och hur den senare förstärks genom skandalösa avslöjanden. Avsnitten om mediernas "framing" av Carl XVI Gustaf som värd att tycka synd om, snarare än som någon som brutit mot förväntningar på både en statschef och en familjefar, lyfter diskussionen om medias roll till en mer analytisk nivå.

Huvudsakligen är boken lättläst och underhållande. Språket är ibland onödigt metaforungt, till exempel när studiet av en diskussionstråd i ett forum kallas att "träda in i digitala rumsligheter". Språkbruket är ett sätt att ansluta sig till en viss akademisk tradition, men boken hade vunnit på en klarare stil, särskilt som greppet annars är ganska populärvetenskapligt och temat av allmänt intresse.

Boken handlar om kungligt skvaller men i sitt noggranna återgivande av olika slags material sprider den själv detta skvaller, något som inte alls reflekteras över. Å andra sidan är berättelserna om kungaskandalerna, och om hur de behandlats i respektive medie-kontext, bokens huvudsakliga behållning.

Andreas Häger